

Ostoja Branković

U svakom kreiranju politike, pa tako i u kreiranju politike individualnog pronalazaštva, trebalo bi težiti ka tome da kreiranje politike bude što je moguće više naučno. Svaka naučno kreirana politika podrazumeva, pre svega, potpuno uvažavanje činjeničnog stanja, i to onakvog činjeničnog stanja kakvo ono stvarno jeste. Suprotno tome, neuvažavanje činjenica je antinaučno; a sve što je u jednoj socijalističkoj (ili kapitalističkoj demokratskoj)* zemlji antinaučno - to je, objektivno, i štetno i antisocijalističko (i štetno i antidemokratsko). Razna špekulativa rezonovanja u kreiranju politike, ignorisanja onih činjenica koje ne idu u prilog nekim unapred zauzetim stavovima i raznorazna silovanja činjenica, tj. prekrajanja i doterivanja činjeničnog stanja sa ciljem da se ono dovede u sklad sa određenim shvatanjima - od svega toga korist može da bude samo prividna i PRIVREMENA, dok je šteta od takvog načina razmatranja i rešavanja pitanja - STVARNA, SIGURNA I DUGOTRAJNA.

***Tekst je napisan pre 19 godina. Međutim, ovaj sadržaj je i sada (2011) jednako važan i urgentno aktuelan. Treba samo uz formalne socijalističke nazive dodati odgovarajuće formalne nazive kapitalističke demokratije. Te formalne dodatke dajem bold slovima i u zagradama.**

Trebalo je ovde reći ovo o uvažavanju i neuvažavanju činjenica, i to zbog toga što se i u nekim vrlo važnim stvarima, na osnovu izopačenih shvatanja, tobožnjim interesima socijalizma (ili tobožnjim interesima kapitalističke demokratije) služi, pored ostalog, i antinaučnim odnosom prema činjeničnom stanju. Slično kao, na primer, u odnosu prema agraru i maloj privredi, i u dosadašnjem odnosu našeg društva prema individualnom pronalazaštvu bilo je prilično (a ima i sada, nakon desetak godina uživanja u kapitalističkoj demokratiji) tog izopačenog služenja navodnim interesima socijalizma (kapitalističke demokratije).

U NIN-u je 20. juna 1982. objavljen članak pod naslovom: "Hajka na pronalazače". Reč je o pronalazačima Ešremu Haliloviću i Branku Radišiću i o njihovim pneumatskim vibratorima. O istoj toj stvari pisao je i "Komunist" (izdanje za JNA) 16. aprila pod naslovom: "Pronalazštvo na optuženičkoj klupi". Karakteristični su već i sami ovi naslovi, kao, uostalom, i mnogi drugi naslovi pod kojima se u našoj štampi počesto piše o problematici pronalazaštva. U navedenim člancima izneto je dosta činjenica o proganjanjima koja su Halilović i Radišić morali da podnesu zbog toga što su autori pronalaska ogromne vrednosti i što su se za njega odlučno borili. Te činjenice govore mnogo, ali ćemo se mi ovde detaljnije pozabaviti ipak nekim drugim delovima iz NIN-ovog članka. U tom članku je o Haliloviću i Radišiću napisano i ovo:

"Oni su još pre više od dvadeset godina izumeli gotovo savršene pneumatske vibratore, koji se sastoje praktično od svega dva komada čelika: kućišta i rotirajućeg dela. Nema ni osovine ni kugličnih ležajeva. Ništa ne treba da se podmazuje, jer se ništa ne tare, izuzev kada počinje da

radi i kada se zaustavlja. Rotirajući deo klizi po tankom vazдушnom jastuku,a, za razliku od klasičnih uređaja, može da dostigne i stotine puta veći broj vibracija. Njemu nije potrebna ni servisna služba ni rezervni delovi, jer nema šta da se pokvari. Praktično je većit",

a, dalje, u tom članku je o ovim pronalazačima rečeno još i ovo:

"... doživeli su početkom maja ove godine svetsko priznanje na Svetskoj izložbi pronalazaka u Njujorku. Jedini iz Evrope dobili su jednu od tri zlatne medalje za pneumatski vibrator".

U vezi sa ovim što je citirano trebalo bi sad malo zastati i zamisliti se nad sledećom činjenicom:

Čak ni ti gotovo idealni uređaji, Halilovićevi i Radišićevi vibratori, nisu mogli da privole mnoga domaća preduzeća da ih prihvate.

Pri isticanju potrebe da se zamislimo nad činjenicom o odnosu domaćih preduzeća prema ovim gotovo idealnim vibratorima moramo imati u vidu da bi ama baš svakome ko je imalo stručan moralo biti jasno da bi prihvatanje ovih vibratora moralo značiti sigurnu ekonomsku dobit a nikakav rizik. Sve nam ovo pokazuje koliko je problem prihvatanja (preuzimanja) pronalazaka kod nas težak. Iz ovoga primera je, dalje, jasno (što i svi ostali konkretni primeri potvrđuju) da je za preovlađivanje svega onoga zbog čega je problem prihvatanja i realizovanja pronalazaka tako težak **NEOPHODNO DA SE PROCES PRIHVATANJA I REALIZACIJE PRONALAZAKA INSTITUCIONALIZUJE.**

Ako se neki konkretni pronalazak može korisno primeniti, onda taj pronalazak nikako ne može za društvo biti suvišan. Dalje, dosadašnje ignorisanje korisno primenljivih pronalazaka individualnih pronalazača ne može se pravdati ni neospornom društvenom potrebom da se unapređuje pronalazačka delatnost u naučnim institucijama i proizvodnim radnim organizacijama. Uostalom, činjenica je da dosadašnje zapostavljanje individualnog pronalazaštva nije ama baš nimalo doprinelo (a nije ni moglo da doprinese) unapređivanju pronalazaštva u naučnim institucijama i proizvodnim organizacijama. Prema tome, za dosadašnji negativni stav društva prema individualnim pronalazačima ne može se naći baš nikakvo prihvatljivo opravdanje.

Pošto korisno primenljivi pronalasci ne mogu za društvo biti suvišni, to je u interesu društva kao celine da pitanje preuzimanja i realizacije pronalazaka ne zavisi od onaga što je u ljudskoj prirodi negativno. Drugim rečima rečeno, ocenjivanje korisne primenljivosti pronalazaka individualnih pronalazača i preuzimanje i realizacija onih pronalazaka koji korisno primenljivi jesu, sve to ne bi smelo da zavisi od takvih negativnih ljudskih osobina kao što su:

- nezdrava zavist koja je čest uzrok negativnog odnosa prema pronalazačima a od strane stručnjaka i raznih rukovodilaca
- činovnička ograničenost i lenost,

- nezdrava i bezobzirna sebičnost koja se manifestuje kroz težnje da se što više putuje u inostranstvo, pored ostalog, i radi kupovina raznih licenci.
- korumpiranost koja se manifestuje kod nekih naših građana a na poslovima predstavnika inostranih firmi kada bezobzirno stavljaju interese stranih firmi i svoje neposredne kvazi-interese iznad svega ostalog,
- ona vrsta primitivizma iz kakvog je, na primer, prizišla netrpeljivost školovanih filologa prema samoukom filologu Vuku Karadžiću, dakle, vrsta akademskog primitivizma zbog kojeg se mnogi stručnjaci sa visokim školskim obrazovanjem i visokim akademskim zvanjima nekorektno odnose prema stvaralaštvu koje se zasniva na znanjima i sposobnostima stečenim mimo redovnog školovanja.

Zbog pomenutog akademskog primitivizma, mnogi visokoobrazovani stručnjaci ignorišu naučne spoznaje koje proizilaze iz takvih činjenica među kakve spadaju i sledeće činjenice:

- Nobel nikada nije studirao, što nikako, naravno, ne znači da nije mnogo učio i mnogo znao,
- Kevndiš, engleski naučnik koji je doprineo razvoju hemije, nije na fakultetu položio nijedan ispit.
- pronalaženje mornaričkog hronometra je rezultat konkursa na kome nije pobedio kraljevski astronom nego jedan jorkširski drvodelja,
- Tesla je u odnosu na univerzitetskog profesora Pešča bio polustručnjak (naravno, po formalnim kvalifikacijama), a tom stručnjaku Pešlu je ideja polustručnjaka Tesle, ideja o elektromotoru bez četkica i komutatora iz koje je kasnije nastao pronalazak obrtnog magnetnog polja, izgledala kao nešto perpetuumobilsko,
- američki industrijalac Kajzer uveo je potpuno nov način gradnje brodova za ratne potrebe SAD i po tom načinu gradnje je izgradnja jednog broda vremenski skraćena za preko 20 puta (u jesen 1941. godine je izgradnja jednog broda trajala preko godinu dana, dok je u novembru 1942. godine trajala svega 15 dana, a jedno brodogradilište je uspelo da jedan brod izgradi za nepunih 5 dana), Kajzer je bio novajlija u brodogradnji i kada je on svoj plan gradnje nudio, pravi brodograditeljski stručnjaci su tvrdili da je Kajzerova ideja neostvariva.

Činjenica je da je na Zapadu stanje po pitanju preuzimanja i realizacije pronalazaka neuporedivo bolje nego u socijalističkim zemljama. Konkretna pojedinačna zainteresovanost mnogih pojedinaca koji učestvuju u podeli profita kapitalističkog preduzeća i to ne neka uopštena (načelna) zainteresovanost, već zainteresovanost za sasvim konkretne pronalazke čijom

primenom se može uvećati profit preduzeća, predstavlja pozitivan činilac po pitanju preuzimanja i realizacije pronalazaka. Možda je postojanje baš tog podsticajnog činioca na Zapadu i nepostojanje takvog direktnog podsticajnog činioca u socijalističkim zemljama (**i sada u inferiornim post-socijalistikim kapitalističkim zemljama**) glavni razlog što je po pitanju preuzimanja i realizacije pronalazaka stanje na Zapadu neuporedivo bolje.

Dakle, kada je reč o procesu preuzimanja i realizacije pronalazaka, institucionalizovanjem tog procesa treba preovladati (eliminirati) štetno dejstvo raznih ljudskih negativnosti na taj proces i ujedno nadoknaditi nepostojanje takvog direktno podsticajnog činioca kakav na Zapadu postoji u vidu profilerske zainteresovanosti.

Napred navedene i slične ljudske negativnosti i nepostojanje profilerske zainteresovanosti kao podsticajnog činioca - to su činjenice i svako naučno kreiranje politike pronalazaštva mora i te činjenice da uzima u obzir.

S obzirom na činjenicu da je po pitanju preuzimanja i realizacije pronalazaka stanje na Zapadu neuporedivo bolje, to se moramo zapitati da li bi to stanje moglo nama da služi kao uzor-stanje. Odgovor, opet, treba da se zasniva na činjenicama, a činjenice nam kažu da stanje stvari na Zapadu ipak ne može da nam u potpunosti posluži kao uzor.

U časopisu Izbor, u broju 10 iz 1974. godine, objavljen je prevod jednog članka iz američkog časopisa "Junajtid Stejts Njuz end Verld Riport" (US News and World Report) u kome, pored ostalog, stoji i sledeće:

"Pojava da se velika preduzeća i tvrtke nećkaju u poduzimanju smionih i novih projekata nije nova.

Upravo su zbog toga "podrumski izumitelji" s dobrom idejom - nakon što je nisu uspeli prodati velikom poduzeću - katkada osnivali vlastita poduzeća. Na takav način su se razvili proizvođači kakvi su zerox (xerox) i polaroid.

Prema mišljenju nekih vrhunskih američkih analitičara, mogućnosti da "mali čovjek" na tom području proda svoj izum velikom poduzeću ili da ga sam plasira na tržište smanjuju se iz godine u godinu".

Tako se, eto, o "podrumskim izumiteljima sa dobrom idejom" pisalo u Americi još pre prilično godina. A u članku sa naslovom "Šta je i šta hoće Nemački savez pronalazača", koji je povodom nirnberške izložbe pronalazaka 1975. godine objavljen u katalogu te izložbe, stoji i jedna konstatacija koja u nešto slobodnijem prevodu glasi:

"Nemački zakon o patentima sadrži takve odredbe koje ne podstiču na bavljenje pronalazaštvom i na prijavljivanje pronalazaka. U odredbama zakona o patentima više se vodi računa o interesima onih koji tehničke inovacije iskorišćavaju nego o interesima pronalazača".

Dakle, po pitanju preuzimanja pronalazaka individualnih pronalazača ("podrumskih izumitelja") ni stanje na Zapadu nije baš sasvim dobro, a osim toga, prema nekim vrhunskim američkim analitičarima, iz godine u godinu postaje sve gore.

U svojim nastojanjima da probleme rešavamo - ne polovično već radikalno, moramo voditi računa i o ovakvim stvarima u pronalazaštvu Zapada. Ako je sada stanje po pitanju prihvatanja inovacija na Zapadu neuporedivo bolje nego kod nas, to nikako ne treba da bude razlog da po pitanju prihvatanja inovacija ne težimo ka izgradnji takvog sistema koji neće posedovati one slabosti koje u svom sistemu uočavaju njihovi analitičari.

U svakom društvu, pa tako i u našem, ima mnogo više onih pojedinaca koji su za uspešnu pronalazačku delatnost sposobni (ili se, bavljenjem pronalazaštvom, za to osposobiti mogu) nego što ima pronalazačkih radnih mesta u naučnim institucijama i službama razvoja, tj. ne mogu svi pronalazački ljudski potencijali biti aktivirani zapošljavanjem u naučnim institucijama i službama razvoja.

Čačanin Zdravko Jakovljević, koji nije ni inženjer ni tehničar, konstruisao je na principu tzv. "vodenog točka" (tj. naizmeničnih hidrauličnih udara) pumpu koja potiskuje vodu od izvora do potrošača koji je na većoj nadmorskoj visini od one na kojoj je izvor. Pronalazak je dugo usavršavao. Sam je napravio preko 100 tih pumpi koje se uspešno primenjuju u raznim mestima Srbije, Crne Gore i Bosne i Hercegovine (Politika, 23.11.80.).

Seoski kovač Milivoje Milivojević iz Ovčar-Banje uspešno gradi vrlo male hidrocentrale koje stručnjaci ocenjuju kao optimalna rešenja za iskorišćavanje energetske potencijala rečica i potoka. Uspešno radi dvadesetak Milivojevih hidroelektrana (Politika, 22.10.80.).

Mlinar Mijat Majstorović iz Vape je konstruktor jedne nove poljoprivredne mašine, vadilice za krompir (šargarepu i luk), za čiju originalnost je dobio niz priznanja. U toku jednog radnog dana sa ovom mašinom mogu da se povade plodovi na njivi veličine 1,5 hektar. Plodove klasira na dve veličine, ne oštećuje ih (Politika, 13.01.81.).

Stojadin Kuzmanovski iz sela Tromeđe kod Kumanova, poljoprivrednik koji zna kovački zanat, konstruktor je više poljoprivrednih mašina, koje su jednostavne i jeftine i koje karakteriše izuzetna maštovitost izumitelja. Njegove mašine su kvalitetnije i lakše za rukovanje (pored toga što su i po konstrukciji jednostavnije) od drugih poljoprivrednih mašina iste namene (Politika 17.06.80.).

Ovakvih primera moglo bi se navesti još mnogo, mnogo. Radi se o ogromnom potencijalnom ekonomskom bogatstvu. Organizovanjem individualnog pronalazaštva stvorićemo uslove za iskorišćavanje tog ogromnog bogatstva, a to bogatstvo nam sada uglavnom propada samo zato što nam je individualno pronalazaštvo neorganizovano, zapušteno. Već sada je po svojoj ekonomskoj vrednosti ogromno to što društvu individualni pronalazači nude, ali, kada organizovanjem tog pronalazaštva aktiviramo sve pronalazačke potencijale kada materijalni i društveni položaj pronalazača bude određen vrednošću njihovog pronalazačkog rada, tada će to bogatstvo biti još mnogo veće. Ukoliko i nadalje ne bismo nalazili načina da u naše privređivanje uključimo sve pronalazačke ljudske potencijale, mi bismo i dalje predstavljali jedno loše organizovano društvo. Naučnoistraživačke institucije i službe razvoja moraju da budu predmet posebne brige društva, ali to nikako ne može biti opravdan razlog da ne iskorišćavamo ona ogromna bogatstva koja društvu može dati individualno pronalazaštvo. Ne smemo ostati loše organizovano društvo.

"Politika" je 15.07.1980. u rubrici "Nauka i život" objavila kako su sovjetski naučnici konstruisali jednu dobru mašinu za razbacivanje đubra. Ta mašina je, dakle, rezultat naučnoistraživačkog rada. A kakvog rada su rezultat mašine koje su stvorili Jakovljević, Milivojević, Majstorović, Kuzmanovski...? Od posebne je važnosti da budemo sami sa sobom načisto, da li te i mnoge druge rezultate pronalazačkog rada treba vrednovati i društveno priznavati na osnovu stvarne vrednosti samih rezultata ili na osnovu toga ko su autori. A prema spoznajama na kojima se ovaj rad zasniva, morali bismo se opredeliti za objektivno vrednovanje bez obzira na autorstvo i upravo na takvom opredeljenju zasnivaju se rešenja koja se ovde nude.

PLAN ORGANIZOVANJA INDIVIDUALNOG PRONALAZAŠTVA

Planom su obuhvaćena sledeća pitanja:

- Institucija za preuzimanje i realizaciju pronalazaka individualnih pronalazača,
- Kreditiranje pronalazačke delatnosti individualnih pronalazača,
- Eliminacija rizika i sigurnost dohotka u poslovima realizacije pronalazaka,

Uz neke pojedinačne odredbe Plana data su i neophodna objašnjenja tih odredbi.

1. Poslovima preuzimanja i realizacije pronalazaka individualnih pronalazača rukovodi odgovarajuća služba republičke (ili regionalne) privredne komore, tj. Komisija za preuzimanje i realizaciju pronalazaka, a granska udruženja predstavljaju ujedno poslovne zajednice za realizaciju odgovarajućih vrsti pronalazaka (kao individualne pronalazače možemo tretirati i pronalazače iz organizacija udruženog rada u svim onim konkretnim

slučajevima kada njihove radne organizacije nisu, iz bilo kojih razloga, zainteresovane za njihove pronalaskе).

Objašnjenje uz tačku 1:

U veći sa ovim što se predlaže u tački 1. moglo bi se, možda, ponekome učiniti opravdanim da se zapitamo: Čemu nekakva posebna komisija za preuzimanje i realizaciju pronalazaka? Čemu daljnje povećanje administracije u uslovima kada nam je i onako administracija mnogo veća nego što bi trebala biti?

Naša administracija je zaista preglomazna i neefikasna. Međutim, to je tako zato što je u administraciji institucionalizovano mnogo nepotrebnog rada i nerada od koga privreda i društvo nema nikakve koristi (i bez koga bi i privredi i društvu bilo mnogo lakše). Ali, ovde nije o tome reč, nije ovde reč o institucionalizaciji nečega što nikome nije potrebno, već je ovde reč o nepčemu što je neophodno a nije institucionalizovano. A zbog toga što u administraciji imamo dosta toga što je nepotrebno, ne možemo se odricati institucionalizacije onoga što je potrebno a što do sada nismo imali.

2. Komisija za preuzimanje i realizaciju pronalazaka organizuje:

- a. zajedno sa granskim udruženjima, prikupljanje pronalazaka za preuzimanje i realizaciju i sam proces realizacije prikupljenih i preuzetih pronalazaka,
- b. ocenjivanje korisne primenljivosti pronalazaka,
- c. prihvatanje pronalazačkih saopštenja u slučajevima kada pronalazači svoje ideje ne žele ili ne mogu da uobličavaju u odgovarajuće patentne prijave, a spremni su da ih pod odgovarajućim uslovima saopšte,
- d. kreditiranje pronalazačke delatnosti individualnih pronalazača,
- e. pružanje usluga pronalazačima u obavljanju poslova realizacije pronalazaka, kompletnih ili delimičnih usluga, već prema zahtevima pronalazača, i to za one poslove realizacije koje pronalazači izvršavaju do preuzimanja pronalazaka (gde se pod realizacijom pronalaska podrazumevaju svi poslovi, počev od razrade pronalazačke ideje pa sve do primene pronalaska u privrednoj delatnosti).

3. Poslovanje Komisije zasniva se na principima dohotka.

Objašnjenje uz tačku 3:

PRONALAZAČKA DELATNOST PREDSTAVLJA VID VRLO RENTABILNE DELATNOSTI. KAKO ĆE SE MALO KASNIJE VIDETI, DOBROM ORGANIZACIJOM MOGUĆE JE OSIGURATI DA SE ISTOVREMENO VRŠI PREUZIMANJE VRLO SMIONIH PRONALAZAČKIH IDEJA, A DA SE PRI TOM IPAK POTPUNO IZBEGNE REZIK EKONOMSKOG NEUSPEHA, TJ. MOGUĆE JE ORGANIZOVATI VRLO SMIONO PREUZIMANJE PRONALAZAKA UZ POTPUNU SIGURNOST DOHOTKA. IZ OVOGA PROIZILAZI DA DOBRO

ORGANIZOVANO PREUZIMANJE PRONALAZAKA MOŽE SAMO SEBE DA FINANSIRA; IZVESTAN PROBLEM PREDSTAVLJAJU SAMO POČETNA FINANSIJSKA SREDSTVA. ZATO JE MOGUĆE POSTAVITI KAO NAJČVRŠĆE PRAVILO DA KOMISIJA PREUZIMANJE I REALIZACIJU PRONALAZAKA POSLUJE PO PRINCIPIMA DOHOTKA.

4. Prikupljanje pronalazaka za preuzimanje i realizaciju obavlja se konkursom. Od pronalazaka prijavljenih na konkurs, za realizaciju se odabiraju (preuzimaju) oni pronalasci za koje se oceni da postoji izvesna verovatnoća da bi se njihovom realizacijom mogao ostvariti odgovarajući dohodak (u daljnjem tekstu: prihvatljivi pronalasci).
5. Izdvajanje prihvatljivih pronalazaka, tj. ustanovljavanje koji su pronalasci prihvatljivi a koji nisu, vrši se u toku ocenjivanja vrednosti (tj. korisne primenljivosti) pronalazaka. Ocenjivanju vrednosti (korisne primenljivosti) podvrgavaju se svi pronalasci prijavljeni na konkurs, a procedura ocenjivanja reguliše se posebnim pravilnikom. Za svaki pronalazak koji je prijavljen na konkurs, nakon izvršenog ocenjivanja izdaje se uverenje o ocenjivanju koje sadrži: svu dokumentaciju o pronalasku, podatke o procesu ocenjivanja i obrloženu ocenu.
6. Konkurs je stalan. Održava se u ciklusima. Odmah po završetku jednog ciklusa otpočinje naredni konkursni ciklus.
7. Svi prihvatljivi pronalasci iz jednog konkursnog ciklusa čine jednu celinu, paket. Jedan deo dohotka od onih pronalazaka paketa čija je primena uspešna, izdvaja se u fond rizika. Izdvajanja u fond rizika predstavljaju deo troškova proizvodnje (delatnosti). Iz fonda rizika pokrivaju se gubici nastali u toku realizacije bezuspešnih pronalazaka istog paketa, tj. u toku realizacije onih pronalazaka koji su pogrešno ocenjeni kao prihvatljivi.

Objašnjenje uz tačku 7. (eliminacija rizika):

POTPUNO IZBEGAVANJE GREŠAKA U OCENJIVANJU KORISNE PRIMENLJIVOSTI PRONALAZAKA JE NEMOGUĆE. KAO I PRI SVAKOM OCENJIVANJU MOGUĆE SU DVE VRSTE GREŠAKA: PRVA, NEKI STVARNO DOBRI PRONALASCI BIĆE OCENJIVANI KAO NEPRIHVATLJIVI ZA PREUZIMANJE I REALIZACIJU, A DRUGO, NEKI OD PRONALAZAKA KOJI BUDU OCENJENI KAO PRIHVATLJIVI NEĆE U PROCESU REALIZACIJE DATI DOBRE REZULTATE, TJ. POKAZAĆE SE DA FAKTIČKI NISU KORISNO PRIMENLJIVI TE DA SE NJIHOVOM PRIMENOM NE MOŽE OSTVARITI ODGOVARAJUĆI DOHODAK. BEZ SMIONOSTI U PRIHVATANJU PRONALAZAKA NEMA PROGRESA, TJ. MORA SE TEŽITI KA TOME DA U OCENJIVANJU KORISNE PRIMENLJIVOSTI BUDE ŠTO MANJE GREŠAKA PRVE VRSTE, ZATO KRITERIJ OCENJIVANJA NE SME DA BUDE JAKO STROG, A ZBOG TOGA SU NEIZBEŽNE I GREŠKE DRUGE VRSTE. ZNAČI, SVESNO SE MORAMO OPREDELITI ZA TAKAV KRITERIJ OCENJIVANJA DA NAM PROCES PRIHVATANJA KARAKTERIŠE SMELOST, A ZATO ĆE NAM SE NEIZBEŽNO MEĐU PRIHVATLJIVIM PRONALASCIMA NALAZITI I IZVESTAN BROJ TAKVIH, KOJI FAKTIČKI NISU KORISNO PRIMENLJIVI. ZBOG FAKTIČKI NEPRIHVATLJIVIH PRONALAZAKA KOJI SU OCENJENI KAO PRIHVATLJIVI,

POJEDINAČNE REALIZACIJE PRONALAZAKA MOGU PREDSTAVLJATI IZLAGANJE IZVESNOM POSLOVNOM RIZIKU, ALI REALIZACIJA PAKETA KAO CELINE NE MOŽE PREDSTAVLJATI NIKAKAV RIZIK.

8. Za sve članice poslovnih zajednica za realizaciju preuzetih pronalazaka tj. članice granskih privrednih udruženja (tačka 1. plana) mora da postoji sigurnost dohotka od učešća u poslovima realizacije pronalazaka. Preciznije rečeno, za svaku radnu organizaciju koja učestvuje u realizaciji preuzetih pronalazaka mora da postoji sigurnost da će ostvariti izvestan dohodak (a ne samo da će nadoknaditi štetu) čak i onda kada joj zapadne u deo da iz paketa prihvatljivih pronalazaka realizuje baš takve pronalazke, za koje se kasnije ustanovi da nisu korisno primenljivi. U tom cilju se ekstra dohoci od svih uspešnih pronalazaka istog paketa objedinjuju u zajednički ekstra dohodak.

Prilikom preuzimanja paketa prihvatljivih pronalazaka tj. prilikom raspodela paketa na radne organizacije u kojima će se izvršiti realizacije preuzetih pronalazaka, procenjuje se angažovanost u izvršavanju poslova realizacije, i to za svaku organizaciju ponaosob. Zajednički ekstra dohodak deli se na članice tako, da za veće angažovanje u realizaciji preuzetih pronalazaka dobija veći deo ekstra dohotka.

9. Iz dohotka koji radne organizacije ostvaruju primenom onih pronalazaka, a u čijem su se preuzimanju i realizaciji angažovala Komisija za preuzimanje i realizaciju, izdvaja se odgovarajući procenat u fond za kreditiranje individualnog pronalazaštva. Ovim fondom rukovodi odgovarajuća služba Komisije. Iz fonda se individualnim pronalazačima odobravaju krediti za izvršavanje onih poslova realizacije pronalazaka koji se obavljaju pre preuzimanja pronalazaka od strane Komisije i granskih poslovnih zajednica za realizaciju pronalazaka.

Krediti se daju za sve vrste troškova pronalazačke delatnosti, a posebno za učešće na konkursima za preuzimanje i realizaciju pronalazaka (troškovi pripreme za učešće na konkursu i troškovi ocenjivanja vrednosti pronalazaka). Troškovi daljnje realizacije pronalazaka snose radne organizacije (naravno, samo za one pronalazke koji su ocenjeni kao prihvatljivi), i to samo za poslove koji se obavljaju nakon ocenjivanja.

Krediti se pronalazačima daju pod povoljnim uslovima. Povoljnost uslova odnosi se na sledeće: 1) početak otplaćivanja kredita, 2) dužinu vremensko perioda otplaćivanja i 3) visinu kamate.

Objašnjenje uz tačku 9:

S obzirom na činjenicu da, kako je to u objašnjenju tačke 3. već istaknuto, dobro organizovano pronalazaštvo predstavlja sigurnu, ekonomski rentabilnu delatnost, to su za stvaranje fonda za kreditiranje individualnog pronalazaštva važna samo početna sredstva, a kasnije će pronalazačka delatnost individualnih pronalazača sama sebe kreditirati.

Svaka zdrava, naučno kreirana politika pronalazaštva uvažava spoznaju da je najpovoljnija društvena klima za pronalazačku delatnost ona koja se stvara u uslovima kada su u toj delatnosti aktivirani svi pronalazački ljudski potencijali (bez obzira na formalne kvalifikacije). Takva politika daje povoljne mogućnosti za bavljenje pronalazačkom delatnošću svima onima koji su za to sposobni (ili se, baveći se time, za to osposobiti mogu) i to upravo kroz mogućnosti dobijanja povoljnih kredita za podmirivanje troškova realizacije pronalazaka (ništa ne smeta što će te mogućnosti koristiti i mnogi drugi, mnogi kao pronalazači neće uspeti, jer, s obzirom da kredite kasnije treba vratiti, svaki pojedinac treba da ima pravo da oprobava svoje pronalazačke sposobnosti na vlastiti rizik). I za najsposobnije pronalazače važno je da mogu da koriste pronalazačke kredite pod povoljnim uslovima, naročito u početku pronalazačke delatnosti.

10. Na zahtev pronalazača, Komisija organizuje saopštavanje pronalazaka i pronalazačkih ideja (tačka 2.c.). Procedura saopštavanja i daljnji tretman saopštenog sadržaja regulišu se posebnim pravilnikom. Taj pravilnik trebalo bi da sadrži otprilike i sledeće odredbe:

- Saopštavanje inovacije u organizaciji Komisije vrši se na osnovu odgovarajućeg zahteva autora. U zahtevu mora biti naznačeno sledeće: 1) oblast u koju pripada inovacija koja se saopštava, 2) autorova približna vremenska procena obima saopštenja, 3) autorova ocena značaja saopštenja, 4) autorov stav po pitanju sastava grupe (skupa) pred kojom treba saopštiti inovaciju. Zahtev za organizovanje saopštavanja postaje punovažan čim autor izvrši uplatu odgovarajućih finansijskih sredstava za podmirivanje troškova organizacije saopštavanja i kasnijeg tretmana sadržaja saopštenja. Uplata se sastoji od gotovinskog dela i obaveza po kreditu koji se autoru odobrava prilikom, podnošenja zahteva.
- Saopštavanje se vrši pred grupom čiji sastav određuje Komisija ili pred većim skupom. Po pravilu, grupa pred kojom se vrši saopštavanje ne može imati manje od pet članova.
- Saopštavanje se snima: 1) govor na dve magnetofonske trake, a ujedno se vode stenografske beleške, 2) crteži se umnožavaju (odmah na licu mesta) u po dva primerka, fotokopiranjem ili fotografisanjem, 3) uređaji se fotografišu sa više strana, a funkcionisanje uređaja snima kamerom.
- Odmah nakon saopštavanja, nadležna grupa Komisije izrađuje dokument o saopštavanju inovacije, a istog ili sledećeg radnog dana grupa podnosi Saveznom zavodu za patente prethodnu patentnu prijavu za saopštenu inovaciju.

- Prethodna patentna prijava se podnosi, bez obzira na to kakvo je mišljenje Komisije (članova nadležne grupe) o sadržaju saopštenja.
- Odmah nakon saopštavanja vrši se ocenjivanje korisne primenljivosti saopštene inovacije. Ovo ocenjivanje se vrši bez obzira na eventualnu autorovu promenu mišljenja o sadržaju saopštenja i bez obzira na autorovo mišljenje o potrebi ocenjivanja. Ocenjivanje i izrada dokumenta o ocenjivanju saopštene inovacije mora, po pravilu, biti završeno u roku od 15 dana od podnošenja saopštenja.

11. Komisija pronalazačima (novatorima) i pronalazačkim grupama, na njihovo traženje, pruža usluge, odnosno organizuje pružanje usluga za izvršenje poslova realizacije pronalazaka (inovacija) (tačka 2.e.), kompletne usluge ili samo neke usluge, zavisno od zahteva. Pružanje tih usluga reguliše se posebnim pravilnikom. (Ovde se pod izrazom "poslovi realizacije" podrazumevaju sledeći poslovi: razrade ideje, izrada tehničke dokumentacije, pravna zaštita, eksperimentalne i teorijske provere, izrada prototipova, modela, uzoraka, početna proizvodnja i, na kraju, plasman).

Pravilnik o pružanju usluga za izvršenje poslova realizacije pronalazaka (inovacija) treba da sadrži, otprilike, i sledeće odredbe:

- Za izvršavanje određenih poslova iz procesa realizacije inovacija Komisija nagažuje druge organizacije, tj. saraduje sa odgovarajućim organizacijama u zemlji i inostranstvu. Isto tako, za pojedine poslove Komisija može da organizuje privremene ili stalne, posebne organizacije ili radne grupe, na primer i servise, prototipne radionice, grupe za patentnu zaštitu i dr.
- Troškove angažovanja Komisije snose autori ili zainteresovane organizacije.
- Istog dana kada je podnet zahtev za angažovanje Komisije, a najkasnije sledećeg radnog dana, podnosiocu zahteva određuje se koliku svotu treba unapred da uplati radi finansiranja angažovanja Komisije. Zahtev postaje punovačan čim se uplata izvrši. Uplata se sastoji iz gotovinskog dela i obaveza po kreditu koji se odobrava podnosiocu zahteva iz fonda za kreditiranje individualnih pronalazača.
- Komisija se angažuje u izvršavanju poslova realizacije na osnovu punovažnog zahteva, bez obzira na to kakvo mišljenje imaju članovi Komisije (odnosno lica koja Komisija treba da angažuje) o inovaciji koja treba da se realizuje.

U jedanaest napred izloženih tačaka plana nije moglo biti obuhvaćeno sve što bi jedan potpuni plan organizovanja individualnog pronalazaštva mogao da obuhvati. To nije ni mogao biti cilj ovog plana. Međutim, na osnovu onoga što je u tih jedanaest tačaka obuhvaćeno, može se stvoriti jasna slika o tome šta sve, po shvatanjima na kojima se plan zasniva, treba da bude obuhvaćeno organizovanjem individualnog pronalazaštva, i kako treba da bude obuhvaćeno,

odnosno, šta sve treba da bude detaljno normativno regulisano po pitanju preuzimanja i realizacije pronalazaka individualnih pronalazača.

Iz svega izloženoga se, dalje, vidi po čemu je ovaj Plan ujedno plan podruštjavanja **(institucionalizacije)** individualnog pronalazaštva.

U Novom Beogradu,

12.jula 1982. godine